

– орієнтація на діалог та комунікацію в процесі педагогічного спілкування тощо [1].

Готовність до педагогічної діяльності передбачає формування толерантності, яка забезпечить майбутньому педагогу можливість усвідомлено і компетентно здійснювати професійну діяльність щодо виховання молодших школярів.

Література:

1. Байбаков А.М. Модель развития толерантности старшего подростка как ориентир в педагогическом целеполагании. – Интернет. [http.: // www.rambler.ru](http://www.rambler.ru).

2. Бондарева С. К., Колесов Д.В. Толерантность. Введение в проблему.: М. – Воронеж, 2003. – 273 с.

3. Проблемы формирования толерантного сознания в воспитательной работе с учащимися // Тезисы научно-практической конференции. Институт повышения квалификации Курганской области. – Курган: ИП-КиПРО, 2003. – 58 с.

4. Психология. Словарь. / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – 2-е изд. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-13>

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА МЕДІАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ПРИ ВИРІШЕННІ КОНФЛІКТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Козич І. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

Конфлікти у закладі вищої освіти, як і в суспільстві загалом, є постійним явищем, проте діяльність педагога передбачає створення та підтримку позитивного мікроклімату в освітньому середовищі. Навчальне середовище – складне явище, яке включає різні рівні взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу. Актуальність питання

конфліктологічної компетентності педагога підсилюється значним зростанням кількості міжособистісних конфліктів у системі освіти.

У соціально-психологічному аспекті студентство, порівняно з іншими групами населення відрізняється найбільш високим освітнім рівнем, воно є найбільш активним споживачем культури і вирізняється високим рівнем пізнавальної мотивації, проте це не означає, що всі процеси освітньої взаємодії у зво проходять безконфліктно.

Одним із чинників професіоналізму педагога вищої школи є конфліктологічна компетентність, яка передбачає здатність викладача ефективно взаємодіяти з іншими людьми, досягати консенсусу, запобігати проблемним та конфліктним ситуаціям, вирішувати їх на засадах гуманності, толерантності, відповідальності, співпраці. Безперечно конфліктологічна компетентність педагога в освітньому процесі є однією з важливих характеристик комунікативної культури і розглядається як сукупність знань, умінь і комунікативних якостей особистості, спрямованих на ефективну організацію процесів навчання і виховання, вплив на здобувачів освіти, регулювання їхньої комунікативної діяльності. Конфліктологічну компетентність педагога також важливо розглядати с позиції конфлікту як особливого виду спілкування і взаємодії учасників освітнього процесу, який виникає при несумісних поглядах, позиціях і інтересах.

А. Лукашенко визначає показники конфліктологічної компетентності, які відображають зміни в готовності педагогів до антиконфліктної діяльності:

- сформованість позитивної мотивації до самовдосконалення (позитивного ставлення до розвитку конфліктологічної компетентності, стійкого інтересу до питань конфліктології);
- особистісно й професійно значущі якості (саморефлексія, адекватність самооцінки, самоконтроль, тактовність, прояв емпатії);
- певні поведінкові форми реагування в конфлікті (суперництво, уникання, пристосування, компроміс, співробітництво) [2].

Проте метою нашого дослідження є розгляд взаємозв'язку конфліктологічної компетентності та медіативної діяльності в педагогічному процесі.

Соціальним інструментом, який дозволяє ефективно унеможливити і вирішувати конфлікти, створюючи безпечне середовище для всіх учасників навчально-виховного процесу, є медіація.

Медіація (від лат. mediation – посередництво) – це добровільний і конфіденційний процес, у якому нейтральна третя особа (медіатор) допомагає сторонам знайти взаємоприйнятний варіант вирішення ситуації, що склалася [1, с. 64].

На нашу думку, це один з найкращих інструментів, що дає можливості вирішити проблему фізичного та психологічного насильства в навчальному закладі; зробити істотний вплив на сам дух навчального процесу, вселити в здобувачів освіти почуття захищеності і навчити їх приймати погляди та переконання інших людей, відкидаючи методи насильницької взаємодії; надати знання й навички про конструктивну поведінку в конфлікті та потенційно конфліктних ситуаціях; запобігати конфліктам, правопорушенням і ситуаціям гострого протистояння; сприяти зміні звичних негативних, деструктивних способів взаємодії на конструктивні.

Медіатор – спеціально підготовлений посередник у вирішенні конфліктів, який однаково підтримує обидві сторони та допомагає їм знайти взаємоприйнятне рішення. Медіатор полегшує процес спілкування сторін, допомагає глибше зрозуміти їхні позиції та інтереси, шукає ефективні шляхи вирішення проблеми, надаючи можливість сторонам дійти згоди. Функції медіатора покликані сприяти сторонам у зустрічній активній поведінці для усвідомлення спільного значення проблеми, у бажанні працювати над проблемою і в пошуку оптимальних шляхів її вирішення [1, с. 64].

Іншими словами, медіація в закладі вищої освіти – це інструмент формування та самопізнання особистості в умовах навчально-виховного процесу, причому йдеться про особистості всіх учасників цього процесу – студентів, викладачів. Медіація є одним з методів вирішення конфлікту. Вона не замінює інші форми вирішення конфлікту, а доповнює їх. [1, с. 70].

Передумовами успішного впровадження та функціонування медіації у закладі вищої освіти може бути:

- наявність спеціально навченого медіатора (при відборі медіаторів з педагогічного складу необхідно, крім особистих якостей, враховувати і коло професійних/посадових обов'язків, щоб медіативна діяльність була гармонійно з ними пов'язана);

- вдало обрана модель впровадження медіації;

- системний підхід: системність передбачає включення медіації та філософії вирішення конфліктів мирним шляхом/відновного підходу в навчально-виховний процес закладу.

Складнощами впровадження медіації у закладі вищої освіти можуть бути:

- низька поінформованість учасників навчально-виховного процесу та громади про медіацію;

- низька довіра до «незнайомого» поняття (плутанина в поняттях «медіація» –»медитація» тощо);

- несприйняття педагогами процесу медіації;
- брак часу у самих медіаторів (бо вони в навчальних закладах, на жаль, не є вивільненою штатною одиницею);
- особисті риси та якості медіатора (на початку своєї діяльності медіатори відчувають острах і невпевненість у власних можливостях для проведення першої медіації);
- низький професіоналізм медіатора (наприклад, після проведеної медіації медіатор повідомляє в подробицях адміністрацію зво про хід медіації, історію конфлікту тощо, а адміністрація додатково втручається у вирішення конфлікту);
- відсутність матеріально-технічної бази (окремого кабінету, оргтехніки).

Конфліктологічній компетентності медіатора властиве засвоєння особливих професійно-орієнтованих конфліктологічних знань, необхідних для сприйняття професійних конфліктів. Конфліктологічна компетентність медіатора включає в себе перцептивну компетентність, комунікативну, міжособистісну, управлінську компетентності.

Медіація у педагогічному процесі включає різні методи і способи конструктивного врегулювання конфліктів:

- консиліація – спосіб ведення переговорів без зустрічі сторін за одним столом, який застосовують у випадку емоційної важкості конфлікту, коли одні із сторін не бажає зустрічатися віч-на-віч, але маючи готовність вирішити проблему інакше;
- конфліктологічне консультування – робота з однією стороною у випадку неможливості або небажання другої сторони брати участь у процедурі вирішення проблеми за рахунок більш адекватного розуміння ситуації, усвідомлення справжніх мотивів і зміни поведінки однієї із сторін конфлікту.
- навчання є частиною методу вирішення конфліктів, однією з рольових функцій медіатора є просвіта та інформування кожного учасника освітньої взаємодії про можливості врегулювання конфліктів та діапазон можливих стратегій конструктивного виходу з конфлікту.
- правові, юридичні методи можуть сприяти мотивації учасників конфлікту до більш адекватної оцінки ситуації і ефективному врегулюванню конфліктної ситуації;
- адміністративні методи стають у нагоді у ситуаціях які потребують невідкладного вирішення, коли одна із сторін діє надто агресивно, або реагує неадекватно на зусилля спрямованні на конструктивне вирішення конфлікту.

Отже, конфліктологічна компетентність як система наукових знань про конфлікт і вмінь керувати ними, передбачає певний рівень знань,

умінь, навичок і властивостей особистості в аспекті аналізу, управління та самоуправління конфліктами. Медіація дозволяє сторонам вийти зі складної ситуації, продемонструвати високий рівень культури спілкування.

Таким чином можна стверджувати, що високий рівень конфліктологічної компетентності сприятиме успішності медиативної діяльності викладача з во, та дозволить використовувати її у освітньому процесі як метод і засіб конструктивного врегулювання конфліктів.

Література:

1. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект : навч.-метод. посібник / В. Л. Андрєєнкова та ін. Київ : ФОП Стеценко В.В., 2016. 192 с.
2. Лукашенко А. О. Педагогічні умови формування конфліктологічної компетентності вчителя загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харківський нац. пед. університет ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2006. 24 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-14>

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Леонова В. І.

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Інвалідність у дітей визначає істотні обмеження життєдіяльності у важливий для розвитку людини період. Обмеження життєдіяльності, обмежений життєвий простір перешкоджають своєчасному та повноцінному засвоєнню дитиною найнеобхідніших знань та вмінь від соціальних інститутів. Дитяча інвалідність призводить до соціальної дезадаптації,